

СЪСТОЯНИЕ И ФЕНОТИПНА ПРЕЦЕНКА НА ЗАПАДНОСТАРОПЛАНИНСКАТА ПОРОДА ОВЦЕ STATE AND PHENOTYPIC CHARACTERISTICS OF THE ZAPADNOSTAROPLANINSKA BREED OF SHEEP

Десимир Неделчев¹, Андрея Колев¹, Георги Димов^{2*}
Desimir Nedelchev¹, Andreia Kolev¹, Georgi Dimov^{2*}

¹Институт по екобиотехнологии ООД – София

²Агробиоинститут – София, бул. „Драган Цанков” № 8

¹Institute of Ecobiotechnologies Ltd. – Sofia

²Agrobioinstitute – Sofia, 8, Dragan Tsankov blvd.

*E-mail: ggddimov@abv. bg

Резюме

Направен е мониторинг на овцете от Западностаропланинската порода в Западна България в периода 2010-2012 г. В изследването не са открити животни от планинския тип на породата. Изследваните животни са с белези, характерни за високите полета. Направени са екстериорни измервания на 66 животни. Средната височина при холката е 65,3 cm, обхватът на гърдите – 86,9 cm, обхватът на свирката – 7,3 cm, и дължината на опашката – 42,3 cm. Плодовитостта за период от 4 години е била 114,8%. Сред проучените животни преобладават овцете с дължина на вълната от 10 до 13 cm (79%). Само 9% от овцете са били с груба вълна. Установено е увеличение на едрината при овцете в сравнение с изследванията от средата на миналия век.

Abstract

A monitoring of the Zapadnostaroplaninska (West Stara Planina) sheep from the area of West Bulgaria for the period 2010-2012 was presented. No representatives of the mountain type of the breed was found in the study. The animals in the study were typical for the regions of the high valley. Exterior measurements were made on 66 ewes. The average height at withers was 65.3 cm, chest girth was 86.9 cm, cannon bone chest was 7.3 cm and tail length was 42.3 cm. The prolificacy was 114.8% for the period of four years. The predominant part of ewes (79%) were with staple length of 10-13 cm. Only 9% of ewes were with rough wool. An increase in the size of ewes was observed in comparison with those reared in the middle of the 20-th century.

Ключови думи: западностаропланинска порода, плодовитост, екстериор, качество на вълната.

Key words: zapadnostaroplaninska breed, fertility, exterior, wool quality.

ВЪВЕДЕНИЕ

Северозападният район на страната и особено този на Стара и Висяр планина са характерни с висока сума на валежите и по-дебела снежна покривка. Това предразполага развитието на пасища и ливади с богат тревен състав. Честите късни слани (след 20-ти април) са пречка за развитието на ефективно овощарство и зеленчукопроизводство, поради което населението от векове се е ориентирало към животновъдството. За съжаление литературните източници за породния състав на отглежданите животни са оскъдни. Знае се, че са съществували угоителни чифлици за овце и шилета, като стада от по 300-500 животни са се отправяли пеша към пазарите на Османската империя. По-конкретна информация за състоянието на породата през 1950 г. получаваме от трудовете на Tanev i satr. (1963) и Savov (1964). Във връзка със създаването на две нови породи

(за високите полета и планината) те изследват местните овце, като диференцират два типа животни. Единият тип е за по-голямата част от високите полета на Софийска и Пернишка област, в които преобладават вакли овце с бял цвят на руната, които още тогава са били кръстосвани за повишаване на млечността с кочове от породите Плевенска черноглава и Старозагорска. Другият тип е за типично високопланинските села около Годеч и Берковица с по-ниско живо тегло, компактно телосложение и отворени руна.

След първия опит на държавата през 1972-1973 г. (Aleskiewa, 1979) се формират две стада от местни овце в ИЖН - Костинброд и АПК - Правец.

Целта на работата е да се направи характеристика на състоянието на породата Западностаропланинска овца в момента в сравнение с наличната от

миналото информация за нея и за някои други породи със съседни ареали на разпространение.

РЕЗУЛТАТИ И ОБСЪЖДАНЕ

Разпространение

След подновения интерес към автохтонните породи, заедно с експерт от Асоциацията за местни породи от района на Западна България, проведохме мониторинг с цел издирване на автентични представители на породата. Бяха посетени известни в миналото овцевъдни селища в районите на Годеч (Смолча, Губеш, Прекръстен, Гинци и Браковци) и Своге (Своге, Бов, Змеевица, Искрец и Заногe). За съжаление, представители на типичния високопланински тип овце не бяха открити, като се констатира драматично намаляване на броя на овцете по места и замяната им с висококървни млечни кръстоски с кочове от породите Аваси, Елинпелинска овца и дори от Вакла маришка овца. Поради редуцирания брой на местните овце един производител на биопродукция от района на Годеч е закупил цяло стадо от Средностаропланинската порода. Включените в програмата за консервиране на породата овце са основно от типа автохтонни овце за високите полета на региона. От този тип е единственото контролирано и запазено стадо автохтонни овце в ИЖН – Костинброд.

През 2012 г. под контрола на развъдната организация са били 17 стада (табл. 1) от София град, София област, областите Кюстендил, Благоевград, Враца и Ловеч. В стадата се отглеждат 53 броя неродствени кочове.

Описание на породата

Тялото на Западностаропланинската овца е леко продълговато, с права гръбна линия. Гърдите са сравнително дълбоки и леко сплеснати. Коремът е покрит с рунна вълна. Опашката е зарунена и достига малко под скакателните стави. Копитата са здрави.

Животните от породата са описани като средно едри (Tanev i satr., 1963; Savov, 1964). Поставени обаче при по-добри условия на хранене, за десетгодишен период живото тегло нараства от 42,61 кг на 44,5 кг, а вълнодобивът съответно от 2,390 на 2,700 кг (Aleskiewa i satr., 1989). Главата е средно голяма, зарунена до очната линия, профилът на лицето е прав или леко изпъкнал. Ушите са средно дълги, поставени хоризонтално или изправени.

По опетненост на главата при 352 животни, бонитирани от нас, се наблюдава голямо разнообразие, като преобладават ваклите овце – 83,10%. От бонитировката, направена от нас през 2011 г., 5,50% са с червен пигмент на петната, 5,70% са с дребни черни петна по лицето и краката и 5,70% са с кафяви (калести) лица.

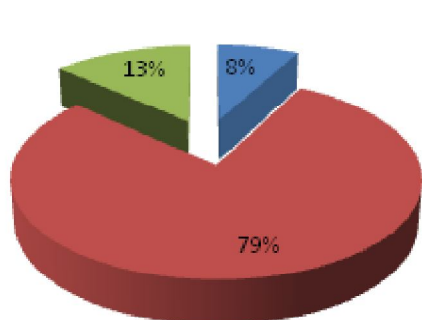
Мъжките са с извити, но сравнително тънки в основата рога, като някои стопани предпочитат безрогите (шутите) разплодници. При женските животни рогатите екземпляри са между 5,14 и 10,61%. Животните с цветни руна и такива на петна са под 1%. Такива животни се бракуват и реализират за месо. Чрез периодичното отчитане на горните показатели може да съдим в голяма степен за равновесието в популацията. На фиг. 3 са представени типични представители на

Таблица 1. Списък на фермите в развъдната асоциация на Западностаропланинската порода овце през 2012 г.
Table 1. The farms under the control of Breeding association of Zapadnostaroplaninska sheep

№	Собственик Owner	Местонахождение Location	Но животни Animals
1	Чемерник ООД / Chemernik OOD	Бов / Bov	79
2	Агробулдин ЕООД / Agrobuidin EOOD	Голям извор / Golyam izvor	83
3	Искрен Йорданов / Iskren Yordanov	Радуловци / Radulovtsi	53
4	Цветомир Христов / Tsvetomir Hristov	Етрополе / Etropole	226
5	Лазар Дилов / Lazar Dilov	Манаселска река / Manaselska reka	116
6	Иван Кузунджийски / Ivan Kuzundzhiyski	Сливница / Slivnitsa	47
7	Агрокомплекс „Рашково“ ООД Agrokompleks „Rashkovo“ OOD	Рашково / Rashkovo	270
8	Асен Симеонов / Asen Simeonov	Алдомировци / Aldomirovtsi	98
9	Лора Манова / Lora Manova	Ярлово / Yarlovo	26
10	Антоанета Чивийска / Antoaneta Chiviyska	Трекляно / Treklyano	51
11	Петър Гладников / Petar Gladnikov	Ресилово / Resilovo	84
12	Йордан Гладников / Yordan Gladnikov	Ресилово / Resilovo	60
13	Кирил Иванов / Kiril Ivanov	Бараково / Barakovo	293
14	„Люби и дъщери“ ЕООД / Lyubi i dashteri“ EOOD	Кочериново / Kocherinovo	231
15	Катя Стоянова / Katya Stoyanova	Очин дол / Ochin dol	65
16	Илия Денин / Iliia Denin	Игнатица / Ignatitsa	55
17	Велян Христов / Velyan Hristov	Игнатица / Ignatitsa	56

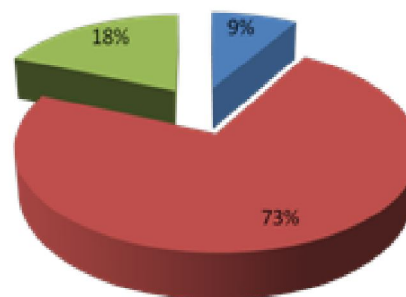
■ 9 см ■ 10-13 см ■ 14-19 см

Фиг. 1. Разпределение на животните (в %) в зависимост от дължината на вълната

Fig. 1. Distribution of ewes by wool length, %

■ Груба 40 ■ Полугруба 44-48 ■ Полутънка 50-56

Фиг. 2. Разпределение на овцете (в %) в зависимост от качеството на вълната – груба, полугруба, полутънка

Fig. 2. Distribution of ewes by wool quality – rough, semi rough, semi fine, %

Таблица 2. Биологична плодовитост на овцете от Агрокомплекс “Рашково” за периода 2009-2012 г.
Table 2. Prolificacy of the sheep from Rashkovo Agrocomplex for the period 2009-2012

Показатели Characteristics	2009	2010	2011	2012	Общо за периода For the period, total
Оагнени овце, бр. No of ewes with lambs	211	137	150	213	701
С едно агне, бр. With one lamb, no	168	105	131	203	607
С едно агне With one lamb, %	66.14	62.16	77.51	95,31	75.40
С две агнета, бр. With two lambs, no	84	64	38	10	196
С две агнета With two lambs, %	33.07	37.87	22.49	4.69	24.34
С три агнета, бр. With three lambs, no	2				2
С три агнета With three lambs, %	0.79				0,26
Общо получени агнета, бр. Total no of lambs	254	169	169	213	805
Плодовитост / Prolificacy, %	120,4	123,4	112,7	104,9	114,8

породата от изложението в гр. Сливница през 2012 г., собственост на Цветомир Христов от Етрополе.

Плодовитостта е важен показател при отглеждането на автохтонни породи овце, тъй като родените и реализирани агнета формират над 50% от приходите във фермата. Поради това прецизното отчитане на този показател е изключително важно. В табл. 2 е отразена биологичната плодовитост на овцете от Агрокомплекс “Рашково” за периода 2009-2012 г. Отчетената плодовитост варира в границите от 104,9 до 123%. Ниската плодовитост през 2012 г. може да се отдаде на организационни причини – смяна на гледачите с недостатъчно опитни. Плодовитостта на породата от стадото на ИЖН – Костинброд за период от около 40 години варира в границите между 118 и

130%. Това определя Западностаропланинската порода като такава със средно висока плодовитост, спрямо отглежданите у нас автохтонни породи.

Задължителна характеристика на всяка една порода, влизаща в нейния стандарт, са екстериорните измерения. В последната колона от табл. 3 (2012) е представена получената от нас информация за 66 броя овце. В изследването са включени само животни, класирани в клас Т (типични за породата), и са изключени тези, получили Т- (тоест имащи някои видими неголеми отклонения). Показаните измервания през 2012 г. са разгледани в сравнение с направените в миналото при тази порода и тези при някои съседни по район породи, тъй като не се изключват контакти с тях в миналото.

Фиг. 3. Група Западностаропланински овце, наградени на изложението Сливница, 2012 г., собственост на Цветомир Христов от Етрополе

Fig. 3. Group of Zapadnostaroplaninska sheep awarded on the exhibition in Slivnitsa 2012, owner Tsvetomir Hristov from Etropole

Таблица 3. Екстериорни измервания при някои местни породи овце
Table 3. Exterior measurements of some local breeds of sheep

Измерения Measurements, cm	Софийска (Елинпелинска) А. Колев и сътр., 2011 Sofia (Elinpelin) Sheep A. Kolev et al., 2011	Местна Софийска Танев и сътр., 1950 Native Sofia Sheep Tanev et al., 1950		Средно- старопланинска Генковски Central Stara Planina Sheep, Genkovsky (2002)	Западностаро- планинска Zapadnostaro- planinska	
		Високи полета High fields	Планински район Mountain region		Алексиева Alecsieva (1979)	(2012)
Височина при холката Wither height	68,35	64,30	59,80	62,40	63,50	65,29
Коса дължина на тялото / Diagonal length of the body	84,06	66,10	59,90	68,31	68,36	72,80
Ширина на гърдите Width of the chest	21,45	18,20	17,60	19,75	19,69	20,85
Дълбочина на гърдите Depth of the chest	32,96	27,20	26,70	28,61	28,56	28,69
Обхват на гърдите Girth of the chest	105,44	87,40	78,90	86,20	86,34	86,94
Обхват на свирката Cannon girth	7,05	7,60	7,90	8,20	7,92	7,31
Дължина на опашката Length of the tail	62,27	-	-	-	-	42,28

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

1. Направената оценка на съхранените от нас стада показва, че по морфологични белези животните са изключително сходни с отглежданите в миналото овце в същите райони на високите полета на Северозападна България. Известното повишение на размера им може да се отдаде на подобреното хранене и желанието на стопаните за повишаване на продукцията.
2. Не е без значение силното редуциране на броя на овцете в страната, при което са запазвани естествено най-добрите екземпляри. Събраната информация може да послужи при установяване в бъдеще на съответните генетични дистанции, прилики и отлики със стадата от т.нар. втора фаза (след 2010) на съхранението им.

LITERATURA

Aleskieva, S., 1979. Sravnitelna harakteristika na nyakoi mestni otrodia ovtse v Bulgaria vav vrazka sas sahraneniето na geneticheskite resursi v ovtsevadstvoto. Disertatsia, s. 107.

Aleskieva, S., *S. Nakev, D. Nedelchev, Ya. Eneva*, 1984. Svoystva na valnata pri nyakoi aborigenni porodi ovtse v Bulgaria. Problemi na proizvodstvoto i prerabotkata na valnata. NTS, 113-121.

Genkovski, D., 2002. Sravnitelna harakteristika na ovtse ot razlichni porodi i otrodia, otglezhdani v usloviyata na Sredna Stara planina. Disertatsia, Tr., s. 110.

Savov, T., 1964. Razvitie na ovtsevadstvoto v Bulgaria do 9. 09. BAN, s. 180.

Tanev, I., *Ts. Hinkovski, H. Solomonov*, 1963. Metodi i uslovia za sazdavane na polutankorunno ovtsevadstvo v zapadnite rayoni na stranata. BAN, Sofia, s. 103.

*Статията е приета на 12.12.2012 г.
Рецензент – проф. д-р Васил Николов
E-mail: vsn3480@abv.bg*